

V rovině vědomí je Saturn planetou osmilistého lotosového květu, lotosu vzpomínání a svědomí. (Na nočním nebi září Saturn nejjasněji, když stojí v opozici k Slunci.) To může přinejmenším znamenat dobrou paměť a vysokou míru svědomitosti, což je vhodné zvláště pro vědeckou práci, která obě tyto kvality vyžaduje. Je to tentýž aspekt opozice Saturnu a Slunce v geocentrickém horoskopu, která se více vztahuje na rovinu života, ale může také působit do tvorby osudu. Tento aspekt, Saturn v opozici ke Slunci, který vstoupil do popředí v životě Rudolfa Steinera ve sluneční periodě (21-42), se vynořil ještě jednou (ale s jiným důrazem) v periodě Saturnu (56-63). Zatímco v saturnské periodě, kterou budeme posuzovat později, byl tento aspekt více prožitý z hlediska Saturnu, v sluneční periodě se vyjádřil především z hlediska Slunce.

Se vstupem do sluneční periody, jak již bylo poznamenáno, se zrodilo Steinerovo vodnářské Já. Vnitřní procitnutí k vlastní identitě přineslo s sebou rostoucí vědomí o světě ducha a Rudolf Steiner se zde na Zemi stále zřetelněji prožíval jako duchovní bytost. S touto vnitřní zkušeností (naznačenou Sluncem ve Vodnáři) se stále znovu setkával v proudu osudu, který mu přinesl práci na Goethově díle (oznámenou Saturnem ve Lvu, ve stejné části zvěrokruhu, v němž Slunce stálo při Goethově narození). Rudolf Steiner to popsal následovně:

Moje vlastní duševní instinkty se řídily podle představy duchovna; ve vnějším duchovním životě světa mne vedlo Goethovo dílo. Oba proudy, které se setkávaly v mém vědomí, jsem musel harmonizovat.

O velikosti této individuality svědčí to, že mohla vědomě pozorovat svůj vnitřní život, což si lze neobyčejným způsobem ujasnit právě studiem jeho horoskopu ve vztahu k životní spirále. Ve shodě s aspektem opozice Saturn-Slunce docházelo během jeho sluneční periody ke stále pokračující proměně mezi vnějším proudem osudu spojeným s Goethem (Saturn ve Lvu) a vnitřním duchovním impulzem, který v něm zrál (Slunce ve Vodnáři). Ve svém vztahu ke Goethovi Rudolf Steiner vědomě přijal důležitý princip duchovního života - *princip kontinuity*. Každý křesťanský ezoterik usiluje o to, aby udržoval tento princip a po napojení na pozitivní proud tradice ho stále vedl dále. Hledá předchůdce, s jehož ideálem by se mohl identifikovat a zároveň usiluje o to, aby měl nástupce, kterému by připravil cestu. Jinými slovy, křesťanský ezoterik nepřichází „ve svém vlastním jménu“, ale usiluje o to, aby sloužil a podporoval duchovní tradice vztahů, v nichž lidé žijí.

Z karmy Rudolfa Steinera je zřejmé, že byl osudem vedený k přijetí díla J. W. Goetha a k jeho dalšímu rozvinutí. Goethe byl pro něj předcházejícím článkem v řetězu duchovně kulturní tradice a velký díl jeho úsilí byl ve sluneční periodě jeho života spojený s otázkou, zda by své duchovní poslání mohl vyvíjet skrze Goethovo dílo. Proto prošel třemi různými fázemi, které jsou úzce spojené s třemi sedmiletými periodami ve sluneční periodě. Tyto tři různé fáze můžeme pozorovat v horoskopu Rudolfa Steinera ve vztahu k opozici mezi Saturnem a Sluncem a jejím zrcadlení ve hře proměn mezi vnějším proudem osudu, který byl spojený s Goethem, a vnitřním duchovním impulzem, který žil v něm.

Mladý Goethův žák současně vedl aktivní společenský život, který ho přivedl ke spojení s různými osobnostmi, zejména s básnířkou Marií Eugénií delle Grazie, s katolickým teologem Laurenzem Müllerem, s cisterciáckým knězem Wilhelmem Neumannem, se spisovatelem Fritzem Lemmermayerem, s básníkem Fercherem von Steinwand, s bojovnicí za práva žen Rosou Mayrederovou a s theosofem Friedrichem Ecksteinem.

V roce 1889, který byl začátkem druhého sedmiletí jeho sluneční periody (28-35), byl Rudolf Steiner pozván ke spolupráci s Goethovým archivem ve Výmaru. Také zde jeho úloha spočívala v přípravě Goethových vědeckých spisů k publikaci, tentokrát v tzv. „Sophienausgabe“ vydání pro velkovévodkyni Sophii von Sachsen. Po návštěvě Výmaru (1889) toto místo přijal, ale Vídeň opustil až v roce 1890, aby pracoval na Goethově archivu. Jeho pobyt ve Výmaru trval sedm let, takže druhé sedmiletí sluneční periody se víceméně krylo s jeho pobytem ve Výmaru (1889-1896). Právě ve Výmaru, kde žil a pracoval Goethe, se Rudolf Steiner dostal do intenzivního kontaktu s jeho dílem. Při své práci využíval privilegia přístupu k rukopisům, které byly doplňkem vídeňské práce, a možnost studia spisů pro něj znamenala prohloubení znalosti Goethova vztahu k přírodě a k duchovnímu světu. Středem jeho práce se stále více stávala otázka: *Jak mohu stavět dál na základech poznání, které položil Goethe, abych přitom v myšlení přešel z jeho způsobu nazírání k přijetí takové duchovní zkušenosti, jež vyvstala mně samotnému?*

Ve světle této otázky odpovídající vnitřnímu podnětu k hledání vlastní teorie poznání můžeme vidět nejen jeho filosofickou dizertaci, ale také jeho knihu *Filosofie svobody*. Titul jeho dizertační práce byl: *Základní otázka teorie poznání se zvláštním ohledem na Fichteovu nauku o vědě. Prolegomena k pochopení filosofického vědomí ze sebe sama*. V tomto díle, předloženém krátce po jeho třicátých narozeninách v roce 1891, tedy na konci první třetiny druhého sedmiletí sluneční periody, se pokusil ukázat, že člověk může pochopit pravou realitu vnějšího světa jen tehdy, když ji uvidí prostřednictvím reality svého vlastního já. Podstatný obsah této dizertace byl o rok později (1892) zveřejněn v knize *Pravda a věda* (Wahrheit und Wissenschaft) s podtitulem *Předehra k jedné „filosofii svobody“*. Je zřejmé, že Rudolf Steiner již v době zveřejnění dizertace pracoval na svém hlavním filosofickém díle *Filosofie svobody*, které bylo zveřejněno v roce 1894, několik měsíců po dosažení 33 let. V tomto díle Rudolf Steiner položil základ pro svoji teorii poznání, která byla základnou jeho životního díla. Podtitul tohoto díla *Výsledky duševního pozorování podle přírodovědecké metody* zřetelně poukazuje na podstatu jeho hlavního snažení - vytvořit *duchovní vědu* rozšířením přírodovědecké metody a jejího použití v říši ducha.

Vytvořil metodu vnitřního duševního pozorování, aby mohl jejím prostřednictvím dosáhnout poznání světa a lidského já a prozkoumat vnitřní přirozenost člověka. Mezi mnohými objevy na tomto poli dospěl také k novému poznání životní spirály a rozvíjení života v sledu sedmiletých period, a tak potvrdil platnost starého učení, které bylo známé již Řekům.* Mimo to dokázal přesně vylíčit jednotlivé děje v každém sedmiletí, například to, že v prvních třech sedmiletích se vyvíjejí jednotlivá „těla“ člověka: fyzické tělo v prvním sedmiletí, éterné tělo ve věku 7-14 let a astrální tělo v třetím sedmiletí. Na základě tohoto poznání vytvořil program výchovy, který se dodnes uplatňuje ve waldorfské pedagogice.

S ohledem na sluneční periodu, jež probíhá ve třech sedmiletích od 21 do 42 let, zjistil, že já se rodí asi ve 21. roce a prochází třemi vývojovými stadii, z nichž každé trvá asi 7 let. Podle jeho popisu je –

- první vývojová fáze (čtvrté sedmiletí 21-28 let) více na rovině citění (duše citivá),
- druhá fáze (28-35 let) na myšlenkové rovině (duše rozumová),
- třetí fáze (35-42) na rovině vůle, v níž začíná přicházet do vědomí vyšší duchovní vůle (duše vědomá).

V protikladu k vnímavé a myslivé povaze já, která je u moderního člověka již zcela vyvinutá, stojí povaha vůle, jejímž vývojem člověk (ještě na počátečním vývojovém stupni duše vědomé) získává vědomí o sobě samém jako o svobodném duchu. Třebaže ji u moderního člověka můžeme pozorovat jako zárodek, na vyvinutém stupni ji často nepoznáme a neprožíváme.

Položme si otázku: Jak mnoho lidí se v dnešní době skutečně prožívá v plném vědomí jako svobodná duchovní bytost na nejvyšší rovině vyjádření svého já, tj. na rovině vůle?

Mezi 21. a 42. rokem života Rudolfa Steinera můžeme zřetelně rozpoznat tři vývojové fáze:

První fáze (čtvrté sedmiletí, 21-28) zahrnuje největší část vídeňského období jeho života. Zde se jeho duše citivě zřetelně vyjadřuje v rozsáhlém společenském životě, např. v básnických večerech v domě Marie Eugenie delle Grazie a v nekonečných rozhovorech v Griensteidlově kavárně.

Ve *druhé fázi* (páté sedmiletí, 28-35) přichází do popředí vývoj jeho duše rozumové, především ve zpracování dobře zdůvodněné teorie poznání. Počáteční podoba jeho teorie poznání, uvedená v dizertaci *Pravda a věda* a rozvedená ve *Filosofii svobody*, byla pro Rudolfa Steinera důležitým výsledkem druhého sedmiletí sluneční periody, které probíhalo víceméně paralelně s výmarskou dobou.

Třetí fáze (šesté sedmiletí) sluneční periody (35-42) spadala převážně do první části berlínského období (1897, v 36 letech odešel z Výmaru do Berlína).

Pozorování života Rudolfa Steinera v Berlíně nám dává dobrý příklad pro *duši vědomou*, která se u člověka vyvíjí mezi 35. a 42. rokem a může být považována za jeho střed, za jádro člověka. *V lidské osobnosti jsem musel vidět střed, v němž tato zcela bezprostředně souvisí s prapůvodní podstatou světa. Do středu, z něhož pramení vůle, působí jasné světlo ducha; vůle se tak stává svobodnou. Člověk pak jedná v souladu s duchovností světa, která se stává tvořivou jen v uskutečnění vlastní podstaty, nikoli z nutnosti. Nikoli z temných pudů, nýbrž z „morálních intuicí“ se v tomto středu člověka rodí cíle činů, z intuicí, které jsou v sobě průhledné jako nejprůhlednější myšlenky. Pohledem na svobodnou vůli jsem chtěl nalézt ducha, skrze něhož člověk existuje ve světě jako individualita.*

Pro objasnění vzájemných vztahů těchto tří aspektů já, které se vyvíjejí během tří sedmiletí mezi 21.-42. rokem, bude prospěšné, abychom se opět podívali na jejich makrokosmické paralely. Když použijeme hermetický princip analogie „jak nahoře, tak dole“, pak každý rozdílný aspekt lidské povahy bude zrcadlit jeden aspekt kosmické skutečnosti. Makrokosmicky je středem já Slunce („z tohoto středu pramení vůle“). A přestože já má své centrum ve Slunci a Slunce je astrologickým indikátorem já, musíme přijmout existenci tří aspektů já, případně duše.